

Cemâleddin İshak, İstanbul'a gittiğinde daha sonra sadrazamlığa kadar yükselen akrabası Vezir Pîrî Mehmed Paşa'nın Zeyrek'te kendisi adına yaptırdığı tekkeye yerleşti. Kaynaklarda adı Cemâlî Halife Tekkesi ya da Pîrî Paşa Zâviyesi şeklinde geçtiği gibi Kara Pîrî Paşa Camii veya Soğukkuyu Camii şeklinde de geçen bu tekkeye ait vakfiyenin 923 (1517) tarihini taşıması (Küçükdağ, *Vezîr-i Âzam Pîrî Mehmed Paşa*, s. 134), binanın 1517'de tamamlanmış durumda olduğunu göstermesi yanında şeyhin İstanbul'a gidiş tarihi hakkında da fikir vermektedir. Pîrî Mehmed Paşa, bu tekkeden başka İstanbul'da şeyh adına Fındıkzade ve Sütlüce'de iki tekke daha yaptırmıştır. 927 (1521) yılı civarında yaptırılan Fındıkzade'deki tekke kurucusuna nisbetle Pîrî Paşa Tekkesi diye bilindiği halde, 1127'de (1715) postnişin olan Şeyh Mehmed Fahri ve halifesi Mehmed Şeyhî efendilerin oturdukları mahalleye nisbetle "Koruklu" lakabıyla tanınmaları sebebiyle daha sonra Koruklu veya Koruk Tekkesi diye anılmıştır. İnşa tarihi tesbit edilemeyen Sütlüce'deki tekke ise Şeyh İshak Cemâleddin Karamânî Tekkesi şeklinde kaydedilmiştir (Çetin, XIII [1981], s. 589).

Halvetiyye'nin Habib Karamânî vasıtasıyla Anadolu'nun çeşitli bölgelerine yayılmış olan bir kolunu İstanbul'a getiren Cemâleddin İshak Karamânî, "mâte züb-detü'l-evliyâ" cümlesinin tarih düşürüldüğü 933'te (1527) İstanbul'da vefat etmiş ve Sütlüce'deki tekkesinin yakınına defnedilmiştir. Kabri 1922'de Koruklu Tekkesi'nin hazîresine nakledilmiştir. Cemâleddin İshak'tan sonra Sütlüce'deki tekkede yerine Şeyh İcâdî diye tanınan halifesi Hayreddin Hızır Amâsî geçmiş, Fâtih'teki tekkede de oğlu Mehmed Emin Efendi postnişin olmuştur. Zeyrek'teki tekke ise şeyhin ölümünün ardından medreseye çevrilmiştir. Cemâleddin İshak'ın halifelerinden Ezelizâde Abdurrahman Efendi Konya'da Şâhib Ata Zâviyesi'nde, Abdülkerim Efendi Tire'de, Hayreddin Hızır Amâsî ise bir müddet Sütlüce'deki tekkede kaldıktan sonra Amasya'da faaliyetini sürdürmüştür. Kabri Sütlüce'deki tekkenin hazîresinde bulunan meşhur hattat Ahmed Şemseddin Karahisârî ile ulemâdan Karamanlı Ahmed Esam da Şeyh Cemâleddin İshak'ın halifelerindenidir.

Eserleri. Cemâleddin İshak Karamânî'nin tefsir, hadis, tasavvuf, gramer gibi

alanlarda te'lif, tercüme, şerh ve hâşiye türü çeşitli eserleri ve Arapça kasideleri bulunmaktadır. Manzum *Kırk Hadis Tercümesi* dışındaki diğer eserleri Arapça'dır. Başlıca eserleri şunlardır: 1. *Tefsîrü'l-Kur'ân* (*Tefsîr-i Cemâl Halife, Cemâlî Tefsiri*). Mücâdile sûresinden Kur'an'ın sonuna kadar olup Alâeddin Ali es-Semer-kandî'nin Mücâdile sûresine kadar gelen *Bahrü'l-ülûm* adlı tefsirini tamamlamak üzere yazılmıştır (Süleymaniye Ktp., Kılıç Ali Paşa, nr. 110). 2. *Hâşiye 'alâ Envârî't-tenzîl*. Beyzâvî tefsirinin hâşiyesidir (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 266). 3. *Şerhu'l-hadîsi'l-erba'în* (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 336). 4. *Kırk Hadis Tercümesi*. Kırk beyitten meydana gelen eser Ahmet Sevgi tarafından neşredilmiştir (*İslâmî Kültür Sanat ve Edebiyat*, III [1988-89], s. 25-27). 5. *Risâle fî etvârî's-sülûk* (*Etvârü's-seb'a*) (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 1194). 6. *Risâle fî devrânî's-şûfiyye ve rakşihim*. Vâiz Molla Arab'ın devrân-ı şûfiyye aleyhine yazıp dönemin Halvetiyye mensuplarına gönderdiği mektuba reddiye olarak kaleme alınmıştır (Mecdî, s. 373; *Keşfü'z-zunûn*, I, 864). 7. *Tevâbi' fi's-şarf* (Süleymaniye Ktp., Kasıdecizâde Süleyman Sırri, nr. 620; Beyazıt Devlet Ktp., Bayezid, nr. 6596). Bazı kaynaklarda yanlışlıkla *Nevâbî'* şeklinde kaydedilen sarfa dair bu esere müellif bir de şerh yazmıştır (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 3059). 8. *Kaşidetü'l-kâfiyye*. Otuz üç beyitlik bir kaside olup *Münâcâtü'l-meymûne* diye de bilinir. İstanbul'da birçok defa basılmıştır ([Mecmua], 1265, s. 61-63; 1276, 1279, 1280, s. 66-67; 1284, s. 63-65; 1320, s. 50-51). 9. *Kaşidetü'l-hâ'iyye* (Süleymaniye Ktp., Hamidiye, nr. 388, vr. 66^b-68^b; Esad Efendi, nr. 3783, vr. 206^b-208^b). Hânizâde İbrâhim tarafından *Şerh-i Kaside-i Muhrika* adıyla Türkçe olarak şerhedilmiştir (İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Nuri Ergin, nr. 485, vr. 1^b-57^a). 10. *Risâle-tü'n-nuşhiyye li-tâlibi't-turukî'l-fethiyye* (*Keşfü'z-zunûn*, I, 895-896).

Osmanlı Müellifleri'nde (I, 51) Cemâleddin İshak Efendi'nin vahdet-i vücûda dair bir risâlesinin olduğu ve bunun Şeyhülislâm Mûsâ Kâzım Efendi tarafından tercüme edildiği belirtilmişse de eserin Cemâleddin İshak'a aidiyeti kesin değildir. İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda dört nüshası bulunan tercümenin üçünde eser (Osman Nuri Ergin, nr. 313, 991; Belediye, nr. 433) Muhammed Cemâ-

leddin Nûri adlı bir kişiye, birinde ise (Osman Nuri Ergin, nr. 1444) Cemâleddin İshak Karamânî'ye nisbet edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Taşköprizâde, eş-Şekâ'ik, s. 142, 189, 370-371; Mehmed Tirevî [Kara Çelebi], *Metâliu'l-en-vâr*, Süleymaniye Ktp., Denizli, nr. 197, vr. 125^{a-b}; Mahmûd b. Süleyman el-Kefevî, *Ketâ'ibü a'lâ-mi'l-ahyâr min fukahâ'i mezhebi'n-Nu'mân el-muhtâr*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 630, vr. 480^b; Küçük Nişancı Mehmed Paşa, *Târih*, İstanbul 1290, s. 181; Mecdî, *Şekâik Tercümesi*, s. 372-374; Hoca Sâdeddin, *Tâcüt-tevârih*, İstanbul 1280, II, 579-580, 595-597; Âlî Mustafa, *Künhü'l-ahbâr*, İÜ Ktp., TY, nr. 5959, vr. 168^{a-b}; Nişancızâde Muhyiddin Mehmed, *Mir'âtü'l-kâinât*, İstanbul 1290, II, 458-459; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 24, 43, 63, 85, 191, 198; Cemâleddin Hulvî, *Lemezât-ı Hulviyye* (haz. M. Serhan Tayşî), İstanbul 1993, s. 606; *Keşfü'z-zunûn*, I, 189, 445, 503, 846, 864, 895-896; II, 1037; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 309; Ayvansaraylı, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 137-138, 303-304; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 112-113; Hânizâde Seyyid İbrâhim, *Şerh-i Kaside-i Muhrika*, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Nuri Ergin, nr. 485, vr. 2^a; *Sicill-i Osmânî*, II, 82; *Osmanlı Müellifleri*, I, 51, 145; Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, III, 223-224; Brockelmann, *GAL*, II, 557; *Hediyyetü'l-ârifin*, I, 202; Konyalı, *Niğde Ak-saray Tarihi*, s. 2264-2271; Zâkir Şükrü, *Mecmûa-i Tekâyâ* (Akbatu), IV/4, s. 81; Günay Kut - Turgut Kut, "İstanbul Tekkelerine Ait Bir Kaynak: Dergeh-nâme", *Türkische Miscellen*, İstanbul 1987, s. 222; Yusuf Küçükdağ, *Vezîr-i Âzam Pîrî Mehmed Paşa*, Konya 1994, s. 134-139; a.m.f., II, *Bâyezid, Yavuz ve Kanûnî Devirlerinde Cemâlî Ailesi*, İstanbul 1995, s. 81-88, 100-104; Atilla Çetin, "İstanbul'da Tekke, Zâviye ve Hânkahlar Hakkında 1199 (1784) Tarihli Önemli Bir Vesika", *VD*, XIII (1981), s. 589; Franz Babinger, "Kastallânî", *IA*, VI, 399; Muhittin Serin, "Hamdullah Efendi, Şeyh", *DİA*, XV, 451; M. Baha Tanman, "Koruk Tekkesi", *DBİst.A*, V, 70-71.

REŞAT ÖNGÖREN

KARAMÂNÎ MEHMED PAŞA

(ö. 886/1481)

Osmanlı veziriazamı ve tarihçisi.

Konya'da doğdu. Bazı kaynaklarda Karamânî nisbesi yanında Konevî olarak da anılır (Sehî, s. 23). Gerek kendi eserinde gerekse vakfiyesiyle mezar taşında tam adı Mehmed Paşa b. Ârif Çelebi el-Celâli es-Siddîki şeklinde geçer. Babası Ârif Çelebi'nin Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî soyundan olduğu ve Konya Mevlânâ Dergâhı postnişini iken 824'te (1421) vefat ettiği belirtilir (Sâkıb Dede, I, 129-132). Sıdkılığinin de Hz. Ebû Bekir soyundan geldiğine işaret ettiği üzerinde durulur. Medrese tahsiline Konya'da başladı ve Musannifek ile Alâeddin Ali et-Tûsî'den

ders alarak öğrenimini tamamladı. Ardından Konya'dan ayrılıp Osmanlı ülkesine gitti. İstanbul'un fethinden sonra Mahmud Paşa'nın vezîriâzamılığı sırasında (859/1455) onun himayesine girdi. Önce Mahmud Paşa'nın İstanbul'da yaptırdığı medresenin müderrisliğine, arkasından divan kâtipliğine getirildi. Mahmud Paşa'nın tavsiyesiyle 869 (1464) yılında nişancı (Sehî, s. 23) ve bu görevdeyken 875'te (1470-71) vezir oldu. Şahabeddin Tekindağ, vakfiyesindeki "el-emîr el-hatîr ve'l-vezîr el-kebir" kaydına dayanarak onun vezirliğe tayininin 862'den (1458) önce olduğunu ileri sürer (Â, VII, 588). Ancak bu kayıt, müderrisliği döneminde düzenlenen vakfiyesinin vezîriâzamılığı sırasında bazı değişikliklere uğramasıyla ilgili olmalıdır. Uzun süre nişancılık görevinde kalan Mehmed Paşa bu dönemde daha çok Nişancı Paşa unvanıyla şöhret kazanmıştır (Latîfî, s. 335). Vezîriâzamığa ise 1478 yılı ortalarında getirildiği anlaşılmaktadır. Vezîriâzam Karamânî Mehmed Paşa adına bir timarın "gurre-i Ramazan 883" (26 Kasım 1478) tarihinde kaydedilmesi (Gökbilgin, s. 44) onun bundan birkaç ay önce bu göreve getirildiğini gösterir.

Fâtih Sultan Mehmed, İstanbul'un fethiyle Anadolu ve Balkanlar'da sınırları genişleyen devleti yeniden yapılandırma projesinde Karamânî Mehmed Paşa'dan büyük destek görmüştür. Özellikle kanunâmelerin hazırlanmasında Mehmed Paşa etkili rol oynamıştır. Eskiden beri mevcut olan kardeş katlinin onun görüşleri doğrultusunda kanun haline getirildiği belirtilir. Fâtih Sultan Mehmed'le birlikte yeni veraset kanununun da kurucusu olmuştur. Teşrifat usulünü ortaya çıkan yeni şartlar çerçevesinde belirleme yönüne gitmiş, vezir sayısı üç iken dörde çıkarılmıştır. Daha önce tek olan kazaskerliğin devlet işlerinin hızlandırılması için ikiye çıkarılmasını arzetmiş, arzı kabul edilerek Rumeli ve Anadolu için ayrı kazaskerlikler kurulmuş (Hoca Sâdeddin, II, 480-481), tayinleri de vezîriâzama verilmiştir. Devletin maliye işleri de yeniden düzenlenmiş, defterdar Dîvân-ı Hümâyûn'un aslı üyesi yapılarak bu görev müstakil bir makam haline getirilmiştir.

Karamânî Mehmed Paşa Osmanlı Devleti'nin gelirlerini arttırmak, asker ihtiyacını karşılamak maksadıyla bazı vakıf ve mülk arazilerinin timara çevrilmesinde de rol oynadı. Âşıkpaşazâde başta olmak

üzere bazı kaynaklarda bu önemli reformda parmağı olduğu gerekçesiyle sert bir şekilde eleştirilen Mehmed Paşa, ayrıca toprak tahsisinde karışıklığı önlemek için 883'te (1478) timar ve zeâmet sahiplerine, kendi isimleriyle birlikte o timarın bulunduğu yerle senelik gelirinin tahrir defterlerine kaydedildikten sonra beratla verilme sistemini de getirdi (a.g.e., I, 562).

Mehmed Paşa askerî bir kumandan ve idareci olmaktan çok medreseden yetişmiş bir bürokrat olma yönü ile sivrilmiştir. Onun özellikle iç siyasette padişah üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Kıvâmî'nin, "Sultân-ı âlemin huzurunda bir sözü iki olmazdı. Sultân-ı âlem kendini, memleketi ona teslim eylemişti" (*Fetihnâme-i Sultan Mehmed*, s. 273) ve İbn Kemal'in, "Şehriyâr-ı cihânın inân-ı ihtiyârı onun elinde olmağın çok bid'at vazetmişti" (*Tevârih-i Âl-i Osmân*, s. 531-532) demeleri bunu gösterir. Cem Sultan taraftarı olarak padişahı etkilemeye, hatta onun tahtın vârisi şeklinde ilânına çalıştığı da belirtilir (Â, III, 70). Ancak olayların Bayezid lehine geliştiğini görünce başka yollarla amacına ulaşmak isteyen Mehmed Paşa'nın hasta durumdaki padişahı Mısır seferine ikna etmesinin ardında, onun yolda ölümü durumunda Konya'ya yakın olunacağından Cem'in kolayca tahta çıkmasını sağlama niyetinin yattığı ileri sürülmektedir. 886'da (1481) sefer için Anadolu'ya geçen ve Gebze yakınlarında vefat eden Fâtih'in ölümünü gizleyen ve hastalığı arttığından istirahat ettirmek için saraya götürüldüğünü çevreye yayan Mehmed Paşa, aldığı önlemlerle yeniçerilerin İstanbul tarafına geçmelerini engelledi. Cem taraftarı olmasına rağmen mecburen çoğunluğun görüşüne uyarak devlet erkânı ile birlikte yazdıkları nâmeyi Şehzade Bayezid'e (Hoca Sâdeddin, II, 4), bundan ayrı olarak yakın adamlarından birini de gizlice Cem'e gönderdi. Ancak Cem'e yolladığı haberci Bayezid'in damadı Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa tarafından yakalandı. Bu arada yeniçerilerin İstanbul tarafına geçmesini istemeyen Mehmed Paşa, İstanbul-Üsküdar arasındaki nakli engellemek için Üsküdar yakasına gemi ve kayık yanaştırılmaması emrini verdi. Acemi oğlanlarını Fil çayırındaki köprüyü onarmaları için şehirden dışarı çıkardı. Aldığı bütün önlemlere rağmen Fâtih'in ölümü duyuldu ve yeniçerilerden bir kısmı Fâtih'in ölümünden bir gün sonra İstanbul'a geçti. Mehmed Pa-

şa, yasağa uymayanları tehdit ettiyse de bir grup yeniçeri subaşı ile birlikte Mehmed Paşa'nın divanhânesini basarak onu katletti (Bihîştî Ahmed Sinan Çelebi, vr. 211^b; İdrîs-i Bitlisî, s. 330). Kesilen başı bir mızrağın ucuna takılarak günlerce İstanbul sokaklarında gezdirildi (Kıvâmî, s. 279). Mehmed Paşa'nın kabri, İstanbul'da isminden dolayı Nişancı olarak anılan mahalledeki caminin kible tarafında yer alan türbededir. Sehî, kabrinin Şeyh Vefâ Tekkesi'nde bulunduğunu yazarsa da (*Tezkire*, s. 23) bunun, paşayla Şeyh Vefâ arasındaki yakınlıktan dolayı kabrini Şeyh Vefâ Tekkesi'nde göstermiş olmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

İki eşinin olduğu ileri sürülen Mehmed Paşa'nın birinci eşi hocası Musannifek'in kızıdır. Oğlu Zeynelâbidîn Ali Çelebi'nin bundan doğduğu tahmin edilmektedir. İkinci eşi Sittî Şah, Alâiye beyinin kızı idi (Âşıkpaşazâde, s. 192). Mehmed Paşa'nın türbesinin yanındaki mezarlıkta toprak altından çıkarılan "Ayşe bint Râbia ve ebûhâ Mehmed" yazılı mezar taşına bakılırsa Râbia adlı üçüncü hanımından doğmuş Ayşe adlı bir kızı vardı.

Çağının diğer devlet adamları gibi Mehmed Paşa da mutasavvıfları, şairleri, ilim adamlarını himaye etmiş, Horasan'dan Konya'ya gelen Musannifek ile muhtemelen hocası Alâeddin Ali et-Tûsî'yi İstanbul'a getirtip padişah ve Mahmud Paşa ile tanıştırmıştır. Yine Şeyh Vefâ'nın İstanbul'a gelmesi ve padişah nezdinde itibar kazanması da onun aracılığı ile olmalıdır. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî soyundan olup medrese çıkışlı akrabalarının da İstanbul'a gelmelerine vesile olduğu anlaşılmaktadır. Cemâleddin Çelebizâde Âbid Çelebi bunlardan biridir. Mehmed Paşa çevresindekileri belli bir kültür seviyesine ulaşmaları için teşvik etmiş, yetişmelerini sağlamıştır. Kölesi Hüsâmeddin'in oğlu Muhyiddin Mehmed Hicrî Efendi medreseden yetişerek İstanbul kadılığına kadar yükselmiş bir âlimdi (Taşköprizâde, s. 495).

Karamânî Mehmed Paşa vezîriâzamlığı sırasında ilim adamlarına tartışmalar yaptırır ve özellikle felsefî konularda bu tartışmalara katılırdı (Taşköprizâde, s. 154). Yeniliğe açık bir devlet adamı olarak devlet işlerinde kendisine ayak uyduramayanları değişik metotlarla etkisiz hale getirmiştir. Hocaâzâde Muslihuddin Efendi gibi döneminin etkili ilim adamlarıyla geçimsizliğinin altında onun Fâtih'in

yeniden düzenlemelerine karşı olan tutumunun yattığı söylenebilir. Bununla birlikte Hocazâde'nin öğrencisi Seyyid İbrâhim'den oğluna ders aldırması, Şehzade Korkut'a hoca olarak tayinini sağlamıştır (Mecdî, s. 319-321). Mehmed Paşa'nın ayrıca devlet idaresinde Türk-devşirme çekişmesinin başta gelen şahsiyetlerinden biri olduğu yolundaki yorumlar, onun yahudi asıllı hekim Yâkub Paşa'ya ve Rum Mehmed Paşa'ya karşı olan muhalefetine dayandırılır. Devletin yeniden yapılan-dırılması hususunda alınan tedbirler dolayısıyla Âşıkpaşazâde, Kivâmî ve İbn Kemal gibi tarihçilerce eleştirilen Mehmed Paşa'nın bu yüzden çok sayıda düşman kazandığı ve bu durumun kişiliği hakkında aktarılan bilgileri tartışmalı hale getirdiği söylenebilir.

Mehmed Paşa'nın İstanbul'da hayır eserleri bulunmaktadır. Bunlardan Kumkapı'da Nişancı Mehmed Paşa Camii 870'te (1465) inşa edilmiştir. Aynı mahallede bir çiftte hamamla caminin bitişiğinde zâviyesi, bir de medresesi bulunuyordu. Bunun dışında ikinci bir mescidi daha vardı. Tâcizâde'nin tarih düşürdüğü bu mescid Kumkapı'daki camiyle karıştırılmış, şu anda İstanbul Müftülüğü olan yerdeki sarayı ile birlikte yaptırılan mescidin inşa tarihi (885/1480) camiye ait gösterilmiştir.

Karamânî Mehmed Paşa hem tarihçiliği hem de Osmanlı inşa sanatında verdiği inşa örnekleriyle tanınmıştır. Daha nişancı iken Uzun Hasan'a yazdığı söylenen mektuptan dolayı (Feridun Bey, I, 271-272) Fâtih'in teveccühünü kazanmıştır (Tâcizâde Sâdi Çelebi, s. 57; Latîfî, s. 335). Onun değişik mektupları münşeât mecmualarında örnek olarak verilmektedir (Sarı Abdullah Efendi, vr. 28^a-29^b). Ayrıca Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler yazan Mehmed Paşa'nın mahlası Nişânî'dir. Bir divanda toplanmayan şiirlerine değişik tezkire ve mecmualarda rastlanmaktadır. Kınalızâde onun şiirde inşâdaki kadar üstün olmadığını söylemektedir (Tezkire, II, 988). Karamânî Mehmed Paşa kaleme aldığı Osmanlı tarihiyle de dikkat çeker. Onun Arapça yazdığı bu eser ilk Osmanlı tarihlerinden biri olarak ayrı bir öneme sahiptir. Özellikle Osmanlı tarihinin ilk dönemlerine ait verilen bilgiler oldukça değerlidir. Eser iki kısımdan oluşur. İlk *Risâle fi tevârihi's-selâtinî'l-'Osmâniyye*, ikincisi *Risâle fi târihi Sultân Mehmed b. Murâd Hân min Âli 'Osmân* adını taşır. Birinci kısımda Osmanlı Dev-

leti Osman Gazi'den başlayarak II. Mehmed'e, ikincisinde II. Mehmed'in tahta çıktığı 855 yılından (1451) 1 Muharrem 885'e (13 Mart 1480) kadar olaylar anlatılmaktadır. Bu kısım Fâtih Sultan Mehmed dönemi için kıymetli bilgiler taşır (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 3204; Âşir Efendi, nr. 234). Kitabı, tercümesini yayımlayarak ilim âlemine ilk duyuran Mükrimin Halil Yinanç olmuş ve eseri "Millî Tarihimize Dair Eski Bir Vesika" başlığı altında *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*'nda yayımlanmıştır (sy. II/79 [1 Mart 1340], s. 85-94; sy. III/80 [1 Mayıs 1340], s. 142-155). İkinci bir tercümesini ise İbrahim Hakkı Konyalı neşretmiştir ("Osmanlı Sultanları Tarihi", *Osmanlı Tarihleri I*, İstanbul 1949, s. 323-369).

BİBLİYOGRAFYA :

Külliyât-ı Divân-ı Kabûlî (nşr. İsmail Hikmet Ertaylan), İstanbul 1948, s. 193; Âşıkpaşazâde, *Târih*, s. 192; Câmî, *Nefehâtü'l-üns*, İstanbul 1270, s. 580-581; Tursun Bey, *Târih-i Ebû'l-Feth* (nşr. Mertol Tulum), İstanbul 1977, s. 182; Oruç b. Âdil, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, s. 131; Bihîştî Ahmed Sinan Çelebi, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, British Museum, Add., Or., ms., 7869, vr. 211^b; Tâcizâde Sâdi Çelebi, *Münşeât* (haz. Necatî Lugal – Adnan Sadık Erzi), İstanbul 1956, s. 57, 61; İdris-i Bitlîsi, *Târih-i Âl-i Osmân*, Millet Ktp., Ali Emîri Efendi, FY, nr. 860, s. 330; Neşrî, *Cihan-nümâ* (Taeschner), s. 219; İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, VII. Defter, s. 531-532; Sehi, *Tezkire*, s. 23; Feridun Bey, *Münşeât*, I, 271-272; Latîfî, *Tezkire*, s. 335; Mecdî, *Şekâik Tercümesi*, s. 154, 186, 319-321, 495; Hoca Sâdeddin, *Tâcû't-tevârih*, İstanbul 1279-80, I, 562; II, 4, 472, 480-481; Âli Mustafa, *Kühû'l-ahbâr*, Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 3526, vr. 83^a; *Kühû'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı* (haz. Mustafa İsen), Ankara 1994, s. 146; Kınalızâde, *Tezkire*, II, 988; Kivâmî, *Fetihnâme-i Sultan Mehmed* (nşr. F. Babinger), İstanbul 1955, s. 273, 279; *Külliyât-ı Divân-ı Mevlânâ Hâmîdî* (nşr. İsmail Hikmet Ertaylan), İstanbul 1949, s. 293-294; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, İstanbul 1268, I, 15, 344-345; Cemâleddin Hulvî, *Lemezât-ı Hulviyye*, Süleymaniye Ktp., Düğümlü Baba, nr. 565, vr. 163^b-164^a; Sarı Abdullah Efendi, *Münşeât*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3333, vr. 28^a-29^b; Sâkıb Dede, *Seftine*, I, 129-132; Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 209; Hammer (Atâ Bey), III, 156, 217, 224, 240-242; Lutfi Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, İstanbul 1341, s. 190; VI. Mirmiroğlu, *Fâtih Sultan Mehmed Han Hazretlerinin Devrine Ait Vesikalar*, İstanbul 1945, s. 1; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, II, 141, 144, 146, 161-162, 602, 624, 645; Gökbiğlin, *Edirne ve Paşa Livâsı*, s. 44, 74, 88, 134, 305; Ekrem Hakkı Ayverdi, *Fâtih Devri Mi'mârîsî*, İstanbul 1953, s. 428; Konyalı, *Konya Tarihi*, s. 155-156, 555-556, 937, 1156; Fr. Babinger, *Aufsätze und Abhandlungen zur Geschichte Südosteuropas und der Levante*, München 1966, II, 1-5; a.mlf., *Mehmed the Conqueror and his time*, Princeton 1978, s. 362, 401, 404, 406-407, 454-455,

477, 482; Şerafettin Erel, *Önemli Birkaç Kitâbe*, İstanbul 1971, s. 7; Yusuf Küçükdağ, *II. Bâyezid, Yavuz ve Kanûnî Devirlerinde Cemâli Ailesi*, İstanbul 1995, s. 10-46; a.mlf., "Konya Mevlânâ Dergâhı ve Türbe Hamamı'na Dair İki Mevlevî Vakfıyesi", *VD*, XXIII (1994), s. 75-76, 82, 84; R. F. Kreutel, *Haniwaldanus Anonimi'ne Göre Sultan Bayezid-i Veli: 1481-1512* (trc. Necdet Öztürk), İstanbul 1997, s. VII, 12; Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: İstila Devrinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler", *VD*, II (1942), s. 328-329, 330-334; Tahsin Ünal, "Karamanî Mehmet Paşa", *Anıt*, sy. 5, Konya 1949, s. 14-17; sy. 6 (1949), s. 12-15; sy. 7 (1949), s. 19-21; F. İsmail Ayanoğlu, "Fatih Devri Ricali Mezar Taşları ve Kitâbeleri", *VD*, IV (1958), s. 195; Abdülkadir Özcan, "Fatih'in Teşkilât Kanunnâmesi ve Nizam-ı Âlem İçin Kardeş Katli Meselesi", *TD*, sy. 33 (1982), s. 9-20; M. Cavid Baysun, "Cem", *İA*, III, 70; M. C. Şehâbeddin Tekindağ, "Mehmed Paşa", a.e., VII, 588-591; A. H. de Groot, "Mehmed Pasha, Karamânî", *EJ* (İng.), VI, 995-996.

YUSUF KÜÇÜKDAĞ

KARAMANLI

Osmanlı Devleti'nin
Trablusgarp eyaletinin
1711-1835 yılları arasında
idareleri altında bulunduran
Türk asıllı aile.

Ailenin kurucusu Ahmed Bey'dir. Soyup ek bilinmemekle birlikte kendisinin, babasının veya dedelerinden birinin Trablusgarp ocağında asker olarak hizmet etmek için Anadolu'nun Karaman ili veya bölgesinden gitmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Bazı tarihçiler, atalarından birinin Osmanlı denizcilerinden Turgut Reis ile Trablusgarp'a gittiğini ileri sürerler. Ahmed Bey'in çağdaşı olan Trablusgarplı tarihçi İbn Galbûn onun isim zincirini Ahmed b. Yûsuf b. Muhammed b. Mustafa olarak belirtmektedir.

1710'da Münşiye ve Sâhil bölgesinin âmili olan ve halkın sevgisini kazanan Ahmed Bey, yeniçeriler ve kuloğulları ile Arap ileri gelenleri arasındaki rekabetten doğan karışıklığa son vermek için Trablusgarp şehrine müdahaleye karar verdi. Kuloğulları'na karşı Araplar'ın desteğini alarak Trablusgarp eyaletinin idaresini ele geçirdi (29 Temmuz 1711). Bir süre sonra padişah tarafından gönderilen Halil Paşa'yı ve çok sayıda Türk askerini öldürttü. Ardından bu davranışlarını haklı göstermek için İstanbul'a bir elçi gönderdi. Devrin padişahı III. Ahmed de onu beylerbeyi unvanıyla Trablusgarp eyaletinin